

“Anayasa Mahkemesi’nin yerleşmiş hukuk devleti tanımına göre; Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adaletli bir hukuk düzeni kurup, bunu geliştirerek sürdüren, Anayasaya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık, yasaların üstünde yasa koyucunun da uyması gereken temel hukuk ilkeleri ve Anayasanın bulunduğu bilincinde olan devlettir. (Anayasa Mahkemesi, 2001/406 E. 2004/20 K. sayılı kararı).

Hukuki güvenlik ile belirlilik ilkeleri, hukuk devletinin önkoşullarındandır. Kişilerin hukuki güvenliğini sağlamayı amaçlayan hukuki güvenlik ilkesi, hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Hukuki belirlilik ilkesi ise yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olmasını, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesini ifade etmektedir. Bu bakımdan, kanunun metni, bireylerin, gerektiğinde hukuki yardım almak suretiyle, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını belli bir açıklık ve kesinlikte öngörebilmelerine imkân verecek düzeyde kaleme alınmış olmalıdır. Dolayısıyla, uygulanması öncesinde kanunun, muhtemel etki ve sonuçlarının yeterli derecede öngörülebilir olması gereklidir. (Anayasa Mahkemesi, E.2013/39, K.2013/65, K.T. 22/5/2013)

Anayasa’nın 10. maddesinde; “Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malûl ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

Anayasanın "Temel Hak ve Hürriyetlerin Sınırlanması" başlıklı 13. maddesinde; "Temel hak ve hürriyetlerin özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak kanunla sınırlandırılacağı ve bu sınırlamaların Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve laik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacağı..." düzenlenmiştir.

Anayasa Mahkemesinin sıkça vurguladığı gibi temel hakları sınırlayan kanunların şeklen var olması yeterli olmayıp yasal kuralların keyfiliğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenlemeler niteliğinde olması gerekir.(AYM, E.2020/15, K.2020/78, 24/12/2020, § 9; E.2018/99, K.2021/14, 03/03/2021, § 76). Esasen temel hakları sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması, Anayasa’nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde, kanuni

düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154). Dolayısıyla, Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

Anayasanın 36. maddesinin birinci fıkrasında; "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." hükmü; "Kanuni hakim güvencesi" başlıklı 37. maddesinde ise; "Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz." hükmü yer almaktadır.

Kanuni hâkim ilkesi özellikle fiil işlendikten sonra teşekkül ettirilen mahkemeler yönünden engelleyici bir ilke olmakla beraber, bu ilke sadece olay anında mevcut olmayan mahkemenin sonradan teşekkül ettirilmesi ile sınırlı olmayıp, davanın açıldığı tarihte uyuşmazlığa bakacak mahkemenin ve mahkemece verilecek karara karşı başvuruda bulunulabilecek kanun yollarının da önceden belli edilmiş olmasını da kapsamaktadır.

Anayasa'nın "Temel hak ve hürriyetlerin korunması" başlıklı 40. maddesinin birinci fıkrası; Anayasa ile tanınmış hak ve hürriyetleri ihlâl edilen herkes, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahiptir" hükmünü içermektedir. "Anılan hükme göre kişilerin yargı makamları ile idari makamlar önünde haklarını arayabilmelerine kolaylık ve imkân sağlanması anayasal bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, temel hak ve özgürlüğü ihlal edilen ya da ihlal edildiğini iddia eden kişilerin ilgili yargı veya idari merciler nezdinde şikâyetlerini dile getirmesi hususunda devlete gerekli ve yeterli mekanizmaları oluşturarak uygun koşulları sağlama yükümlülüğü getirmektedir (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 16)".

Bu çerçevede Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, etkili, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilme imkânının sağlanmasını teminat altına almaktadır (AYM, E.2019/102, K.2019/99, 25/12/2019, § 17).

Hak arama özgürlüğü Anayasanın 36. maddesinde düzenlendiği gibi Anayasanın 90. maddesinin beşinci fıkrası kapsamında aynı zamanda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6. maddesinde öngörülen adil yargılanma hakkının (mahkemeye erişim ilkesi) da bir gereğidir. Nitekim Anayasa Mahkemesinin 17/11/2022 tarihli Fatih Emekli Başvurusu (Başvuru Numarası:2019/26269 kararında; "20. Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddiada bulunma ve savunma hakkında sahip olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla mahkemeye erişim

hakkı, Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan hak arama özgürlüğünün bir unsurudur. Diğer yandan Anayasa'nın 36. maddesine adil yargılanma ibaresinin eklenmesine ilişkin gerekçede, Türkiye'nin tarafı olduğu uluslararası sözleşmelerde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının madde metnine dahil edildiği vurgulanmıştır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni (Sözleşme) yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Sözleşme'nin 6. maddesinin (1 numaralı fıkrasının mahkemeye erişim hakkını içerdiğini belirtmektedir (Özakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti., B. No:2014/13156, 20/04/2017,34)." ifadelerine yer verilmiştir.

Yine Anayasa Mahkemesinin bir başka kararında (01.10.2020 tarih ve E.2020/21, K.2020/53 sayılı kararı); "Diğer bir ifadeyle adil yargılanma hakkının güvencelerine riayet edilmiş olsa da hâkimin gerek maddi vakıaların değerlendirilmesinde gerekse hukuk kurallarının uygulanmasında yanlıya düşmesi ve buna bağlı olarak hukuka aykırı hüküm vermesi söz konusu olabilmektedir. Böyle kararlara ilgililerin veya toplumun katlanmasını istemek adalete olan güveni sarsar ve hukuk devletini zedeler. Bu nedenle hak arama hürriyetinden yararlanılabilmesi bakımından adil ve isabetli olmadığı düşünülen bir hükmün başka bir yargı mercii tarafından denetlenmesi bir gereklilik olarak ortaya çıkmaktadır. Anayasa açısından bu gereklilik, özel olarak düzenlenen hak arama hürriyetinin kapsamı ve mahiyetinden kaynaklanmaktadır (AYM, E.2018/71, K.2018/118, 27/12/2018, § 8)." ifadelerine yer verilmiştir.

Son olarak, Anayasa Mahkemesinin bir başka kararında (23/11/2022 tarihli Hasankoray Şen Başvurusu (Başvuru Numarası:2019/24604) etkili başvuru hakkı; "Anayasal bir hakkın ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye yada sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlama) elverişli idari ve yargısal yollara başvuruda bulunabilmek imkanının sağlanması" şeklinde tanımlanmıştır.

İptali istenilen yasal düzenlemenin etkili başvuru hakkına yönelik Anayasanın 40. maddesine aykırılığı yönünden;

Başvurumuza esas teşkil eden hususlardan birisi de Anayasa Mahkemesinin 20.07.2022 tarih ve E.2022/48, K.2022/93 sayılı kararı olup, bahsi geçen kararda; Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkının mutlak bir hak olmayıp bu hakka bazı istisnalar getirilmesinin mümkün olduğu, temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir kararın o yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme tarafından verildiği hâllerde bu karara karşı kanun yolu öngörülmemesinin etkili başvuru hakkı bakımından anayasal bir sorun oluşturmayacağı, ancak söz konusu kararın o yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme tarafından verilmediği hâllerde bu karara karşı bir başvuru yolu öngörülmemesinin anılan istisna kapsamında değerlendirilemeyeceği, istinaf başvurusunun kanuni süresinde yapılmadığına ilişkin değerlendirmeyi ilk kez - idari yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme olmayan- bölge idare mahkemelerinin yaptığı hâllerde, anılan mahkemelerin bu yöndeki değerlendirmelerinin kişilere ağır bir külfet yükleyecek ve onların mahkemeye erişim haklarını aşırı kısıtlayacak biçimde katı ve şekilci bir yoruma dayandığı ya da sürenin hesaplanmasına ilişkin muğlak veya yorumu gerektiren hukuki meseleler olduğunda bunların bölge idare mahkemelerince öngörülemeyen biçimde yorumlandığı durumlar söz konusu olabileceği, yahut anılan mahkemelerin süreye ilişkin kuralları hatalı olarak da uygulayabilmelerinin mümkün

olduğu ve iptal başvurusuna konu kuralın bölge idare mahkemelerinin bu kapsamda verdiği ve mahkemeye erişim hakkına ölçüsüz müdahale teşkil edebilen, bu sebeple anılan hakkın ihlaline yol açabilecek nitelikteki kararları bakımından kişilerin bu yöndeki iddia ve itirazlarını ileri sürebilmelerine engel olduğu, başka bir anlatımla söz konusu ihlalin gerçekleşmesini engellemeye elverişli yargısal yollara başvuruda bulunulabilmesi imkânını ortadan kaldırdığı, bu yönüyle başvuruya konu kuralın, mahkemeye erişim hakkına ilk kez müdahale eden ve o yargı kolundaki en yüksek mahkemece (Danıştay) verilmeyen kararlara karşı yargı mercilerine başvuru yollarını kapatmak suretiyle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile bağlantılı olarak Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılık oluşturduğu ifade edilmiştir.

İptal başvurumuza konu düzenlemeye göre, ilk derece mahkemelerinin verdiği kararlara yönelik istinaf kanun yoluna başvurabilmek için, dava konusu uyuşmazlığın istinaf kanun yolu için öngörülen parasal tutarı aşması gerekmekte ve bu kural nedeniyle bazı uyuşmazlıkların istinaf yolu kapalı olarak kesin şekilde verilmesi, kişilere ağır bir külfet yükleyebilmekte ve ağır hak ihlallerine yol açabilmektedir.

2577 sayılı Kanun'da yer alan düzenlemelere göre, kesin olarak verilen bu kararlarda ancak basit nitelikte, maddi hata bulunması halinde bu durumun düzeltilmesi mümkündür. Temyize tabi olmadan kesinleşen kararların kanun yararına bozma yoluyla hukuka aykırı oldukları hususunun ortaya konabilme imkânı bulunsa da bu yönde verilecek kararın taraflara hukuki bir etkisi bulunmadığından kanun yararına bozma müessesesinin etkili bir başvuru yolu olarak kabul edilmesine olanak yoktur.

Bu nedenle tek hâkim tarafından, yargı kararının hukuka ve içtihatlara aykırı şekilde karar verilmesi durumu, davanın taraflarına ağır külfet yüklenilmesine ve ağır hak ihlallerine yol açabilmektedir. Usul ekonomisi ve yargının iş yoğunluğunu azaltmak amacıyla getirilen 5.000,00-₺ istinaf tutarı, yeniden değerlendirilme oranına bağlı olarak her sene artmakta ve 2023 yılı itibariyle bu tutar 20.000,00-₺'ye yükselmiş olup, bu tutar kişilerin ekonomik durumları açısından katlanılması ağır bir külfet haline de gelmiştir.

Anayasa Mahkemesi'nin 20.07.2022 tarih ve E.2022/48, K.2022/93 sayılı kararında; "temel hak ve özgürlüklere ilişkin bir kararın o yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme tarafından verildiği hâllerde bu karara karşı kanun yolu öngörülmemesinin etkili başvuru hakkı bakımından anayasal bir sorun oluşturmayacağı, ancak söz konusu kararın o yargı kolundaki en üst dereceli mahkeme tarafından verilmediği hâllerde bu karara karşı bir başvuru yolu öngörülmemesinin anılan istisna kapsamında değerlendirilemeyeceği," ifade edilmiş olup, bu durumda istinaf dairesince kesin olarak verilen istinaf süre ret kararının idari yargının en üst dereceli mahkemesi (Danıştay) tarafından verilmemiş olması Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılığının kabul edildiği bir değerlendirmede, bölge idare mahkemesine göre daha az tecrübeli hakimlerin görev yaptığı ilk derece mahkemelerince verilen kararların bir kısmına istinaf yolunu kapatan ve dolayısıyla uyuşmazlığı kesin olarak karara bağlanmasını sağlayan iptal başvurumuza konu düzenlemenin evleyiyetle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılığının kabulü gerekir.

Anayasa Mahkemesince kesin nitelikli kararı veren mahkemenin en üst dereceli mahkeme olup olmamasına göre bir değerlendirme yapılmış isede, konuya kanun yollarının öngörülüş amacından hareketle yaklaşmanın daha uygun olacağı görüşündeyiz. Kanun yollarının amacı insan unsurunun bulunduğu her ortamda hata veya yanlış yapılabilme potansiyeli de bulunduğundan mahkeme kararında bulunan hukuka aykırılığın üst mahkemeden giderilmesinin istenilmesidir. Dolayısıyla, istinaf yolu kapalı olarak verilen ilk derece mahkemesi kararında maddi hatayı aşacak şekilde açık ve bariz şekilde hukuka aykırılık bulunması hallerinin giderilmesi hususunda mevcut hukuk sistemimizde bir düzenleme bulunmamaktadır. Yargı içtihatlarına ve hukuka aykırı şekilde bir karar verilmesi veya haklı taraf lehine hükmedilmesi gereken vekalet ücretine hükmedilmeden karar verilmesi gibi durumlarda davanın taraflarından bu duruma katlanılmasını beklemenin, orantılı olmayan, aşırı bir külfet olacağı açıktır.

Yargının iş yükünü azaltmak amacıyla getirilen bu düzenlemede kamu yararı saiki bulunmakla beraber, tek hakim tarafından kesin olarak verilen bu kararlara karşı aynı mahkemeye (heyet olarak) kararda bulunan hukuka aykırılığın gözden geçirilmesini isteme veya bölge idare mahkemesi üyesi tarafından istinaf başvurusunun kabul edilebilir/kabul edilemez (mahkeme kararında hukuka aykırılık iddiasının ciddi görülmesi/ciddi görülmemesi) şeklinde bu kesin kararda yer alan hukuka aykırılık iddialarını dile getirebileceği ve bu durumun düzeltilebileceği bir sistemin öngörülmemiş olması önemli bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir.

Anılan kararların bir üst yargı merci tarafından incelenmesine olanak sağlanması, Anayasanın 40. maddesinin birinci fıkrası kapsamında etkili başvuru hakkının kullanılabilmesi anlamını taşır. 2577 sayılı Kanun'un 45. maddesinin 1. fıkrasının ilk cümlesinde idare ve vergi mahkemelerinin kararlarına karşı, başka kanunlarda farklı bir kanun yolu öngörülmüş olsa dahi, mahkemenin bulunduğu yargı çevresindeki bölge idare mahkemesine, kararın tebliğinden itibaren otuz gün içinde istinaf yoluna başvurulabileceği getirildikten sonra, aynı fıkranın devam eden ikinci cümlesinde vergi mahkemelerince verilen kararlardan konusu belli bir tutarı geçen (2023 yılı için 20.000,00-₺) vergi mahkemesi kararlarının istinaf yoluna tabi kılınması yukarıda açıklamaya çalıştığımız gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkı ile Anayasa'nın 40. maddesinde düzenlenen etkili başvuru hakkına aykırılık teşkil etmektedir.

İptali istenilen yasal düzenlemenin Anayasanın hak arama özgürlüğü, kanuni hâkim ilkesi, hukuk devletinin alt ilkeleri olan hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik (öngörülebilirlik) ilkelerine aykırılığı yönünden;

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun Ek 1. maddesinde, 2577 sayılı Kanun'da öngörülen parasal sınırların; her takvim yılı başından geçerli olmak üzere, önceki yılda uygulanan parasal sınırların, o yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun mükerrer 298. maddesi hükümleri uyarınca Maliye Bakanlığınca her yıl tespit ve ilan edilen yeniden değerlendirme oranında artırılması suretiyle uygulanacağı öngörülmüştür.

2577 sayılı Kanun'un "İstinaf" başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararların kesin olduğu, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamayacağı kurala bağlanmıştır. Yukarıda da belirtildiği üzere 2577 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesi uyarınca,

istinaf sınırı olarak belirlenen tutar, Maliye ve Hazine Bakanlığı'nca her yıl belirlenen yeniden değerlendirme oranına bağlı olarak artmakta olup, 01/01/2022 tarihi itibarıyla 9.000,00-₺'yi, 01/01/2023 tarihi itibarıyla 20.000,00-₺'yi aşan uyuşmazlıklara ilişkin olarak, idare ve mahkemelerince verilen kararlara karşı bölge idare mahkemesi nezdinde istinaf yolu açık olacak ve belirtilen tutarları aşmayan uyuşmazlıklara ilişkin olarak, idare ve mahkemelerince verilen kararlar kesin karar niteliğinde olacak ve istinaf incelemesine tabi olmayacaktır.

2577 sayılı Kanun'un Ek 1. maddesi uyarınca, davanın açıldığı tarih ile uyuşmazlığın vergi mahkemesince karara bağlandığı süreçte, her yıl yeniden değerlendirme oranında güncellenerek arttırılarak parasal tutarlar da değişebildiğinden, davanın açıldığı tarihte istinaf yolu açık bir uyuşmazlık, ilk derece mahkemesinin karar verdiği tarih itibarıyla kesinleşerek istinaf yolu kapalı hale gelebilmektedir.

Vergi mahkemelerinde verilen kararlar yönünden istinaf yoluna başvurulabilmesi, uyuşmazlığın belli bir parasal tutarı aşması şartına bağlanmış olup, davanın açıldığı tarih ile kararın verildiği tarihlerde geçerli olan istinafa ilişkin parasal tutarlarda yıllar itibarıyla farklılıklar oluşabilmekte ve yukarıda da ifade edildiği üzere davanın açıldığı tarihte istinaf yolu açık bir uyuşmazlık, vergi mahkemesince uyuşmazlığın karara bağlandığı tarih itibarıyla istinaf yolu kapalı hale gelebilmektedir.

İptali istenilen Kanun hükmüne ilişkin yargı uygulamasında istinaf edilebilirlik açısından vergi mahkemelerinin karar verdiği tarihte geçerli olan istinafa ilişkin parasal tutarlar dikkate alınarak istinaf yolu açık veya kapalı olmak üzere kararlar verilmektedir. Davanın açıldığı tarih itibarıyla istinaf yolu açık bir uyuşmazlığın, karara bağlandığı tarihteki istinafa ilişkin parasal tutarlar dikkate alınarak istinaf yolu kapalı olmak üzere, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 'İstinaf' başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi uyarınca kesin olmak üzere kararlar verilmesi Anayasanın 36. maddesindeki hak arama özgürlüğü ve 37. maddesinde düzenlenen kanuni hakim ilkesine uygun düşmeyeceği gibi Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde yer alan adil yargılanma hakkı kapsamında mahkemeye erişim hakkı ve adil yargılanma halkının alt güvencelerinden hükmün denetlenmesini isteme hakkı yönünden de aykırılık taşımaktadır.

Diğer taraftan bir an için, başvuruya konu kanun maddesinde istinafa ilişkin parasal tutarın davanın açıldığı tarihteki istinaf ilişkin parasal tutarın mı yoksa vergi mahkemesinin karar tarihindeki istinafa ilişkin parasal tutarın mı dikkate alınacağı hususunda bir belirleme yapılmadığı ve istinaf yolu kapalı olarak karar verilmesinin kanun maddesinden değil yargı uygulamasından kaynaklandığı kabul edilse dahi, yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, vergi mahkemesi kararları yönünden davanın açıldığı tarihteki istinafa ilişkin parasal tutarların mı yoksa vergi mahkemesi karar tarihindeki istinafa ilişkin parasal tutarların mı dikkate alınacağı açısından Kanunda bir belirleme ve açıklığın bulunmaması nedeniyle, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İstinaf" başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz." ifadesinin, hukuk devletinin alt ilkeleri olan hukuki belirlilik ve hukuki güvenlik (öngörülebilirlik) ilkelerine de aykırılık taşıdığı ortadadır.

Nitekim, Anayasa Mahkemesinin 05.11.2008 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 17.04.2008 tarihli, E:2005/5, K:2008/93 sayılı kararında; "Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devletinin temel ilkelerinden biri "belirlilik'tir. Bu ilkeye göre, yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi de gereklidir. Belirlilik ilkesi, hukuksal güvenlikle bağlantılı olup birey, yasadan, belirli bir kesinlik içinde, hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini doğurduğunu bilmelidir. Ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörülebilir ve davranışlarını ayarlar. Hukuk güvenliği, normların öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar." ifadeleri yer almaktadır.

Dolayısıyla, somut norm denetimi yoluyla yaptığımız başvuruya konu düzenlemenin, herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık ve nesnel nitelikte olmadığı ve mevcut haliyle Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine de aykırı olduğu düşüncesindeyiz.

İptali istenilen yasal düzenlemenin eşitlik ilkesine aykırılığı yönünden;

Bir başka dile getirilmesi gereken husus ise; aynı tarihte açılan davaların vergi mahkemelerince karara bağlanma süreçleri, mahkemelerin iş yoğunluğuna göre farklılık taşıyabilmektedir. Dolayısıyla iş yoğunluğu farklı olan iki farklı yargı bölgesinde aynı tarihlerde istinaf yolu açık olarak açılan davaların yargılama süreci farklılık arz edebilmekte ve iş yoğunluğu daha az olan yargı çevresinde açılan davada uyuşmazlığın daha kısa sürede karara bağlanması nedeniyle kimi vergi mahkemelerinde davanın açıldığı yılda istinaf yolu açık olarak karara bağlanabilirken, iş yoğunluğu daha fazla olan yargı çevresinde bulunan vergi mahkemelerinde istinaf yolu açık olarak açılan bir davada, davanın açıldığı yılı izleyen yıl/yıllarda vergi mahkemesince karar tarihinde geçerli parasal tutarlar esas alınarak istinaf yolu kapalı olarak karara bağlanması, Anayasanın 10. maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesine de aykırı sonuçlar doğurmasına sebebiyet vermektedir.

Eşitlik ilkesine aykırı bu durum sadece mahkemelerin iş yoğunluğuna bağlı olarak da meydana gelmemektedir. Yılın sonuna doğru açılan davalar izleyen yılda tekemmül ettiklerinden, dolayısıyla dava konusu uyuşmazlığın tutarı, izleyen yılda yeniden değerlendirilme oranına göre artırılan istinaf parasal tutarın altında kalabildiğinden, istinaf yolu açık olarak davasını açan kişiler yargılama sonunda istinaf yolu kapalı şeklinde kararlara da muhatap olabilmekte.

Bu açıklamalar çerçevesinde, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İstinaf" başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz." ifadesinin; verilen kararlar bir hakkın ihlal edildiğini ileri süren taraflara, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye yönelik iddialarını inceletebileceği yargısal yollara başvurma hakkını ortadan kaldırması nedeniyle etkili başvuru hakkını düzenleyen Anayasa'nın 40. maddesinin birinci fıkrasına, davanın açıldığı tarihte istinaf yolu açık bir uyuşmazlığın

vergi mahkemesinin karar verdiği tarih itibariyle istinaf yolu kapalı hale gelmesine yol açması nedeniyle hak arama özgürlüğünü düzenleyen Anayasanın 36'ncı maddesine, davanın açıldığı tarihteki istinafa ilişkin parasal tutarlar yerine vergi mahkemesi karar tarihindeki parasal tutarların dikkate alınması nedeniyle Anayasanın kanuni hakim ilkesini düzenleyen 37. maddesine, temel hak ve özgürlüklerin ölçülü şekilde sınırlandırılmasını öngören Anayasanın 13. maddesine, kanun yollarına ilişkin olarak parasal tutarın, dava açılış tarihindeki parasal tutarın mı yoksa vergi mahkemesi karar tarihindeki parasal tutarın mı dikkate alınacağı açıkça belli edilmediğinden hukuk devleti (hukuki belirlilik ve öngörülebilirlik ilkeleri) ilkesini düzenleyen Anayasa'nın 2. maddesine, aynı tarihte açılan benzer nitelikli davaların farklı kanun yollarına tabi olması sonucunu doğurması nedeniyle de Anayasanın 10. maddesine aykırı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

SONUÇ

Yukarıda açıklanan nedenlerle, 1982 Anayasasının 2, 10, 13, 36, 37 ve 40. maddelerine aykırılık teşkil ettiği değerlendirilen 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun "İstinaf" başlıklı 45. maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "Ancak, konusu beş bin Türk lirasını geçmeyen vergi davaları, tam yargı davaları ve idari işlemlere karşı açılan iptal davaları hakkında idare ve vergi mahkemelerince verilen kararlar kesin olup, bunlara karşı istinaf yoluna başvurulamaz." ifadesinin, iptali için Anayasanın 152. ve 6216 sayılı Kanununun 40. maddeleri gereğince Anayasa Mahkemesi'ne başvurulmasına, Anayasa'ya aykırılığın değerlendirilmesi için, gerekçeli başvuru kararının aslı, başvuru kararına ilişkin tutanağın onaylı örneği ve dava dilekçesi ile dosyanın diğer ilgili bölümlerinin onaylı örneklerinin Anayasa Mahkemesi'ne gönderilmesine, 1982 Anayasa'sının 152. maddesinin üçüncü fıkrası hükmü gereğince dosyanın Anayasa Mahkemesi'ne gelişinden başlamak üzere 5 (beş) ay içerisinde karar verilmesinin beklenilmesine, 29/03/2023 tarihinde oybirliğiyle karar verildi. ”